
Katar ve Suriye Krizi

Aybars Görgülü

Katar ve Suriye Krizi

Aybars Görgülü

Kore Şehitleri Cad. No: 38/3
Zincirlikuyu, 34394, İstanbul
T +90 212 217 75 65-66
F +90 212 347 18 86
E info@podem.org.tr
www.podem.org.tr

KATAR VE SURİYE KRİZİ

Yazar

Aybars Görgülü

Kapak Tasarımı

Berrak Hümmet Türkmen

Kapak Görseli

iStock© / jcarillet

Yayın Tasarımı

POMPAA
info@pompaa.com
+90 850 885 0 722
www.pompaa.com

Basım Yeri

UZMAN DİJİTAL BASKI VE BÜRO MAKİNELERİ LTD. ŞTİ.
Fahrettin Kerim Gökay Caddesi No:13/B
Hasanpaşa, Kadıköy, İstanbul
+90 216 700 10 77 (pbx)

Basım Yılı

Aralık 2017

Baskı Adedi

150

PODEM YAYINLARI

ISBN 978-605-67530-2-2
Copyright © Aralık 2017

Tüm hakları saklıdır. Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları Derneği'nin (PODEM) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazara aittir ve PODEM'in kamusal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

Bu rapor Chrest Foundation tarafından verilen destek ile gerçekleştirilmiştir.

Aybars Görgülü

PODEM'in kurucu üyelerinden olan ve Projeler Yöneticisi olarak görev yapan Aybars Görgülü, Siyaset Bilimi doktora derecesini 2013 yılında Sabancı niversitesi'nden almıştır. Daha nce TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı) Dış Politika Programı'nda Program Yöneticisi olarak görev alan Görgülü, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi için gerçekleştirilen sivil toplum çalışmalarında aktif olarak yer almıştır.

PODEM Hakkında

Kamusal Politika ve Demokrasi alışmaları Derneği (PODEM) şubat 2015'te kurulan İstanbul merkezli bağımsız bir düşünce kuruluşudur.

PODEM olarak vizyonumuz, demokrasinin tüm kurumsal ve hukuksal altyapısı ile var edildiği; demokrat zihniyetin, toplumsal barışın ve adaletin hakim olduğu; bölgesel ve küresel düzeyde barış ve adalet ortamının tesis edilmesinde etkisi artan bir Türkiye'nin inşasına katkıda bulunmaktır. Misyonumuz, Türkiye toplumunun ve Türkiye ile ilişkisi olan diğer toplum ve devletlerin değişen dinamiklerini araştırmalar aracılığı ile anlamak ve analiz etmek; elde edilen bulguların ışığında politika nerileri geliştirmektir.

İçindekiler

- 6 Körfezin Yükselen Gücü Katar
- 7 Katar ve Arap Baharı
- 8 Katar'ın Suriye Politikası
- 10 Katar'ın Suriye Siyasetine Dair Doha'dan İzlenimler
- 12 Körfez Krizi
- 14 Sonuç**

Körfezin Yükselen Gücü Katar

Katar, Suudi Arabistan ve İran gibi her anlamda birbirine rakip iki bölgesel gücün arasına sıkışmış bir Basra Körfezi ülkesi. Oldukça küçük bir yüzölçümü ve nüfusa sahip olmasına rağmen, zengin doğal kaynaklarını doğru kullanarak hem Ortadoğu siyasetinde hem de küresel ölçekte son yıllarda önemini artırmış durumda. Şeyh Hamad bin Halife Al Tani'nin 1995 yılında Emir olmasıyla küresel ve bölgesel aktörlerin gölgesinden sıyrılarak kendi ayakları üzerinde durmaya başlayan Katar, ilk defa 1997'de doğal gaz ihraç etmeye başlayarak 2006'da dünyanın en büyük sıvı doğal gaz (LNG) ihracatçısı haline geldi. Bu büyük ekonomik patlama Katar'ı kısa sürede kişi başına düşen milli geliri dünyanın en yüksek ülkesi haline getirdi. Katar böylece başta ABD olmak üzere Batı dünyasının bölgedeki yakın müttefiklerinden biri haline gelirken, Körfez'deki en geniş Amerikan hava üssüne de ev sahipliği yapmaya başladı.

Ekonomik gelişmeye paralel olarak iç siyasette merkezi otorite sağlamlaştırılarak toplumsal uyumun yeniden inşa edilmesine gayret edildi. Bu tablo Doha'yı kısa sürede Körfez'in önemli ticaret ve yatırım merkezlerinden birisi haline getirdi. Emir Hamad ve Katar Hükümeti Kasım 1996'da El Cezire haber merkezini kurarak ülkenin artan uluslararası görünürlüğüne başka bir boyut kazandırdı. El Cezire çok kısa sürede Ortadoğu'nun önde gelen Arapça haber kaynaklarından birisi haline geldi. Irak, Balkanlar, Afganistan gibi çatışma bölgelerinden gelen özel haber dosyalarının yanı sıra hem bölgedeki Arap rejimleri hem de ABD politikaları eleştirel bir bakış açısı ile sunuldu. Bu sayede El Cezire bir yandan Katar'ın küresel sahnedeki prestijini artırırken, ülke bölge siyasetinde daha aktif bir rol oynamaya başladı.

Katar, Şeyh Hamad döneminde uluslararası arenada arabuluculuk faaliyetlerine ağırlık vermeye başladı. Eylül 2008'de Sudan hükümeti ve çeşitli isyancı gruplar arasında geçen görüşmelerde arabuluculuk yapmak için Arap Birliği temsilcisi olarak görevlendirilen Katar hükümeti, İsrail'in 2006'da Lübnan'a yaptığı askeri saldırıda da devreye girdi. Şeyh Hamad 2012'de Hamas kontrolünde olan Gazze'yi ziyaret ederek bölgede bazı yatırımlar başlattı. Katar'ın siyasi aktivizmi Afganistan barış görüşmelerinde de devam ederken asıl dönüm noktası Arap Baharı ve onun tetiklediği bölgesel dönüşüm dalgası sırasında gerçekleşti.

2013'te Şeyh Hamad, tahtı oğlu Şeyh Temim bin Hamad Al Tani'ye devrederek Körfez ülkelerinde pek görülmeyen şekilde bir iktidar değişikliği gerçekleştirdi. Batılı tarzda eğitim almış olan Şeyh Temim, babasının siyaset anlayışını büyük ölçüde sürdürerek Batı ile iyi ilişkileri devam ettirdi ve Katar'ın küresel arenadaki yükselişine yatırım yapmaya devam etti. Bu vizyonun doruk noktalarından birisi Katar'ın 2022 Dünya Futbol Şampiyonasına ev sahipliği yapacak olmasıydı. Bu iddialı girişim için stadyum, havaalanı ve limanlarla birlikte diğer altyapı projeleri geliştirilerek milyarlarca dolarlık kaynaklar ayrıldı.

Katar ve Arap Baharı

Katar'ın ekonomideki yükselişine paralel olarak dünya siyasetinde de adından söz edilmesini sağlayan en önemli bölgesel gelişme Arap Baharı oldu. Bölgede halkların tercihlerinden yana tavır alan, bölgesel krizlerde arabuluculuk rolüne soyunan ve Mısır'da askeri darbeye iktidara gelen Sisi yönetimine mesafeli duran Katar, bu siyaseti sebebiyle başta Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) olmak üzere bazı ülkelerden baskı gördü. Katar'ın bu çalkantılı süreçlerde en çok işbirliği yaptığı ülkelerden birisi Türkiye oldu. Suriye'nin sürekli çatışma ve anlaşmazlık üreten ikinci bir Irak olmasını istemeyen iki ülke, Esad rejimini karşılıklı olarak muhalefeti desteklemeye başladılar. Türkiye ile Suriye krizinde ortak endişeler paylaşan Katar'ın dış politikada yürüttüğü diplomasi ve arabuluculuk çabaları, Arap Baharı ile gelen siyasi değişimlerle birlikte Katar'ı bölgede etkin bir aktör olarak ortaya çıkardı.

Katar, Arap Baharı'na destek verirken ülke içerisindeki siyasi meşruiyeti hep ön planda tuttu. Buradan aldığı güçle Arap Baharı'yla önemi artan devlet dışı aktörler ve kitle hareketlerine ek olarak bu dalganın ürettiği 'siyasal muhalefet söylemini' destekledi. Bu çerçevede Arap coğrafyasında güçlenen siyasi oluşumlara ve halk ayaklanmalarına bir yandan büyük ölçüde El Cezire üzerinden uluslararası medya desteği sağlarken, diğer taraftan da diplomatik ve finansal yardım yapılarak Arap Baharı bölgesel açılım için bir fırsat olarak kullanılmaya başlandı. Bu duruş Körfez İş Birliği Konseyi (KİK) içinde BAE ve Suudi Arabistan ile ilişkilerin gerilmesine yol açtı. Zira bu iki ülke Katar'ın aksine, halk ayaklanmalarının kendi rejimleri için de büyük bir tehdit oluşturacağını düşünüyorlardı.

Katar ile Suudi Arabistan ve BAE ikilisinin Arap Baharı'na karşı takındıkları farklı tutumlar, Arap monarşileri arasındaki siyasi ve toplumsal meşruiyet ile siyasal yaklaşım konularındaki fay hatlarını gün yüzüne çıkardı. Katar, Arap monarşileri arasında toplumsal meşruiyet ile siyasal İslam konusunda en rahat ülke görünümüne sahip olurken, BAE ve Suudi Arabistan, bu dalgadan en fazla ürken ülke gruplarını temsil ettiler. Muhtemelen uzun bir süre için bölgedeki en aktif fay hattını teşkil edecek gibi gözükten bu ayrışma, Haziran 2017'de Katar'ın diğer Körfez ülkeleri tarafından siyasi ve ekonomik abluka altına alınmasıyla ilk gerçek krizini de ortaya çıkarmış oldu.

Katar'ın Suriye Politikası

Katar Arap Baharı'nın başından beri takındığı tutumunu Suriye krizinde de devam ettirdi. Her ne kadar iç savaş başlamadan önce Esad ile ilişkiler iyi olsa da rejimin reform odaklı bir strateji izlemeyeceği ve sivil halkı hedef alacağına kısa sürede anlaşılmasıyla, Katar Esad rejimini karşısına alan bir siyaset izlemeye başladı. Katar, Suriye'de ilk halk ayaklanmalarının başladığı 2011'den itibaren Türkiye'ye ek olarak Körfez'in diğer iki ülkesi Suudi Arabistan ve Kuveyt ile beraber Esad rejimine karşı muhalefeti destekleyen bir rol oynadı. Aynı yıl Katar Şam'da elçiliğini kapatan ilk ülke oldu ve Arap Birliği'nin Esad'a karşı tutum olarak Suriye'nin birliğe üyeliğini askıya almasında önemli bir rol oynadı. O dönem ilişkileri iyi olan Katar ve Suudi Arabistan aynı zamanda BM Genel Kurulu'nda Suriye konusunu gündeme getirerek Esad rejimini şiddet kullanmaktan ötürü kınamış, BM'den Suriye meselesinde Arap girişimlerine destek olmasını talep etmişti. Katar dönem başkanlığını yürüttüğü Arap Birliği'nde Suriye sorunu ile ilgilenecek bir komite kurulmasına da öncülük etti.

Körfez ülkeleri arasındaki rol paylaşımında Kuveyt, Suriye'ye aktarılan finansal destekte kritik rol oynarken, Suudi Arabistan da muhalefete savaşçı ve silah yardımıyla bulunuyordu. Katar ise muhalefetin siyasi açıdan güçlenmesi ve Esad sonrası dönemde kalıcı bir yönetimin tesis edilebilmesi için hem finansal hem de siyasal destek verdi. 2013'ten itibaren Riyad ve Doha arasındaki fikir ayrılıkları daha da gün yüzüne çıktı ve iki ülke sahada rekabet halinde olan grupları desteklemeye başladılar. Bu durum muhalefetin parçalanma sürecini hızlandırdığı gibi iki kampın Suriye'deki aktif siyasetini sekteye uğratarak etkilerini daha sınırlı bir noktaya gerilettiler.

Rusya ve İran'ın açık desteği ile tekrar güçlenen Esad rejiminin karşısında yer alan Katar Esad'sız bir çözümün sözcülüğünü yapmaya devam etti. Artan çatışmalarla birlikte ortaya çıkan rejim karşıtı muhalif gruplar 2015 yılında bölgenin kuzey ve güney kısımlarında önemli kazanımlar elde ettiler. Suudi Arabistan, Türkiye ve Katar kendi içinde bölünmüş Suriye muhalefetinin farklı kanatlarına destek verirken, diğer taraftan muhalefetin aralarındaki sorunları bırakarak birleşmeleri yönünde de çaba sarf etmeye başladılar. Ancak muhalefeti birleştirme toplantıları aynı zamanda her bir ülkenin kendi muhalefetini yaratma çabalarıyla paralel yürüdüğünden son kertede muhalefet bundan epey zarar gördü. Bir anlamda, muhalefeti birleştirmek için yapılan her bir toplantı aynı zamanda muhalefetin belli başlı bloklara bölünmesine yol açtı.

Suriye'deki muhalefeti tek bir çatı ya da grup altında tanımlamak mümkün olmadığı gibi süreç içerisinde başlayan, biten ve yeniden kurulan birçok ortaklık ve gruplaşma bulunuyor. 2011 yılında Suriye ayaklanması başladığından beri Katar'ın da aralarında bulunduğu Kuveyt,

Suudi Arabistan ve BAE gibi Körfez ülkeleri muhalefetin çeşitli kanatlarını finansal olarak desteklediler. Zamanla muhalefetin parçalanması ve yeni grupların oluşmasıyla birlikte Körfez ülkeleri de Suriye’de spesifik grupları desteklemeye devam ettiler.

Suriye krizine bakışta tek bir Körfez pozisyonundan söz etmek mümkün değil, zira her aktörün kendi çıkarları doğrultusunda aldığı ve değişkenlik gösteren pozisyonlar var. Özellikle savaşın ilk zamanlarında, Katar ve Türkiye muhalif gruplar arasında Ahrar al Sham’a destek verirken, Katar’ın aynı zamanda Özgür Suriye Ordusu’nun alt kolu olan Faylaq al-Rahman’a ve El Kaide ile ilişkili olan ama daha sonra resmi bağlarını kopardıklarını duyurup isim değiştiren El Nusra’ya da teknik destek ve silah desteği sağladığı da iddia edildi. 2017 itibariyle Suudi Arabistan ve BAE’nin Suriye’den neredeyse tamamen çekildiği göz önüne alındığında Katar hala aktif şekilde Suriye siyasetine angaje olan tek Körfez ülkesi olarak ön plana çıkıyor. Tüm bu finansal desteğe rağmen muhalefetin sahadaki zayıf konumu ekonomik olarak Suriye’ye yapılan yatırımın çok fazla geri dönüşünün olmadığı şeklinde yorumlanıyor.

Muhalefete verilen bu açık destek Esad rejimini körfez ülkelerine karşı bir tutum almaya itti. Ocak 2017’de Türkiye ve Rusya’nın girişimleriyle Suriye krizi taraflarını bir araya getiren Kazakistan’daki Astana Görüşmeleri’ne Katar ve Suudi Arabistan’ın davet edilmesi üzerine Suriye hükümeti iki ülkenin katılımının ancak muhalif gruplara verilen desteği bırakılması halinde gündeme getirilebileceğini belirtti. Benzer şekilde, Esad Şubat 2017’de Halep’in tekrar rejim güçlerinin kontrolü altına geçmesine rağmen Fransa, İngiltere, Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar’ın muhalif gruplara destek sağladığı sürece savaşta kazanan tarafın Suriye rejimi olduğunu söylemenin mümkün olmayacağını ifade etti. ¹

¹ Kaynak: <http://www.voltairenet.org/article195768.html>

Katar'ın Suriye Siyasetine Dair Doha'dan İzlenimler

Katar dış politikasının Al Tani ailesinin üst düzey birkaç üyesi tarafından şekillendirildiği ve uygulamaya koyulduğu Doha'da sıkça dile getirilen bir konu. Dolayısıyla dışişleri bakanlığı gibi devlet kurumları siyasetin oluşturulduğu değil daha ziyade uygulandığı yerler. Karar alma mekanizmalarının çok sınırlı bir grubun inisiyatifinde olması dış politika alanında kurumsallaşma sorununu ön plana çıkartırken, Suriye krizi gibi çok boyutlu ve aktörlü krizlerin yönetiminde de sorunlara yol açabiliyor.

Doha'da yapılan görüşmelerde Katar dış politikasının her ülke ile iletişim kanallarını açık tutma ve tüm aktörlerle konuşabilme hedefiyle dizayn edildiği birçok kez vurgulandı. Dış politikasını geniş ilişkiler kurma anlayışıyla şekillendiren Katar, bu ilişkilerin kendisine bir güvenlik poliçesi sunacağını da ümit ediyor. Kaba kuvvet yerine yumuşak güç, diplomasi, arabuluculuk faaliyetleri ve ilişkiler ağına yatırım yapan Körfez ülkesinin bu sayede uluslararası siyasette kendisine bir yer bulduğunun altı çiziliyor. Bölgesel olarak Türkiye, uluslararası alanda da ABD ile yakın işbirliği içinde olan Katar, siyasetini bu aktörlerin pozisyonlarına göre esnetme becerisine sahip. Dış politikada herhangi bir kırmızı çizgisi olmadığı için eğer sahadaki gelişmeler Esad ile bir çözüm mü zorlar ise çok gönüllü olunmasa da bu pozisyonun bile benimsenebileceği söyleniyor. Katar için Suriye'deki en iyi çözüm her ne kadar Esad'sız bir sürecin başlaması olsa da PYD dahil her aktörle konuşuyor olması Katar'ın esnek siyasetini gösteriyor. Öte yandan Türkiye'nin PYD kırmızı çizgisi Katar tarafından çok iyi anlaşmış durumda ve bu konuda Türkiye ile ters düşecek bir pozisyonda olmak istenmiyor.

Katar'da görüşülen bir uzman, ülkenin Suriye siyasetinin Libya'da oynanan rolden sonra meşru ve gerekli olduğunu düşünüyor. Suriye'deki iç savaşın başından beri devrimi destekleyen bir pozisyon almanın Libya'da uygulanan siyasetin devamı olarak görüldüğü vurgulansa da Batı için Libya daha kolay müdahale edilebilecek bir alandı. İngiltere ve Fransa'nın Libya'da müdahil olan bir siyaset izlemeleri Batı'nın Suriye'de de aktif rol alacağı algısı yaratmıştı. Ancak Suriye, hem İran gibi bölgesel hem de Rusya gibi uluslararası destekçi ülkeler bulunca Libya gibi kolay şekilde bir rejim değişikliği yaşamadı. En başlarda ABD başta olmak üzere Batılı ülkeler Suriye'de yaşananları yerel bir kriz olarak okuyunca, askeri tırmanış çok hızlı oldu ve ülke kısa sürede rejimin, muhalefetin, PYD'nin ve Selefi grupların kontrolü altında dört bölgeye ayrılmış oldu.

Katar, bu karışık denklem içerisinde Türkiye ile beraber Suriye muhalefetine sakin bir liman sundu. Libya ve Mısır üzerinde aynı fikirleri paylaşan iki ülke bu doğal işbirliği neticesinde muhalefete kucak açılmış olsa da; Katar'ın sahada olup bitenler üzerindeki etkisinin son derece sınırlı olduğunun vurgulanması gerekiyor. Askeri olarak Türkiye'nin ancak 2016'nın ortasında

Suriye'ye müdahalede bulunduğu düşünülürse askeri bir güç olmayan Katar'ın sahadaki gelişmeler üzerindeki etkisinin hayli sınırlı olduğu görülüyor. Yapılan görüşmelerde Katar'ın Suriye'nin yeniden inşası sürecinde özellikle finansman açısından önemli bir katkı yapabileceği vurgulansa da Suriye'deki yolsuzluğun korkutucu boyutlarda olması Katar'ın hevesini kırarak bir gelişme olarak belirtiliyor.

Katar'ın Suriye'deki önceliklerinin başında mezhepsel bir çatışmanın önüne geçilmesi bulunuyor. Suriye'nin tamamıyla İran'ın nüfuz alanına girmesi ya da Irak'ta olduğu gibi Suriye'de de mezhepsel bir iç savaşın başlaması Katar'ın istemediği bir durum. Buna rağmen Doha'da yapılan görüşmelerde Katar'ın dış politikada mezhepçi bir siyaset izlemediği vurgulanıyor. Barış ve istikrar ortamının tesis edilmesi Katar için önemli bir öncelik olarak ortaya çıkarken bunu sağlamak için oldukça cömert bir tutum sergiledikleri söyleniyor. Suriye krizi Katar için her ne kadar Libya, Mısır ve Tunus'tan sonra Arap Baharı ile gelişen değişim dalgasına yeni bir destek verme imkânı sunmuş olsa da, Suriye Katar'ın birincil dış politika öncelikleri arasında yer almıyor. Örneğin Ürdün için sınır komşusu olduğu Suriye'de olanlar çok daha kritik bir güvenlik sorunu iken Katar için daha ziyade bir prestij ve etkinliğini artırma platformu. Krizin çok karmaşık bir aşamaya geldiği göz önüne alındığında, ülkenin Suriye'de azalan etkinliğinin sebebi daha iyi anlaşılıyor.

Katar'ın azalan etkisine rağmen Suriyeli muhaliflerin kurduğu, Cenevre ve Astana müzakere masalarında muhalefeti temsil eden Müzakere Yüksek Komisyonu (MYK) için Katar güvenli bir liman. MYK eski Başkanı ve eski Suriye Başbakanı Riyad Hicab 2012'de Suriye'den kaçtıktan sonra Katar'a sığınmış ve bu ülkeden muhalefeti yönetmeye başlamıştı. Suriye'deki muhalefetin yüzde 90'ını temsil ettiği söylenen MYK, Katar tarafından da Esad rejimi yerine Suriye halkının gerçek temsilcisi olarak tanınıyor. Bunun en önemli göstergesi olarak Büyükelçi Nizar Al Hrakey Doha'da Suriye Arap Cumhuriyeti'nin elçisi olarak tanınıyor ve bu şekilde görev yapıyor. Katar, muhalefetin Büyükelçiliğine resmi olarak ev sahipliği yapan tek ülke olması sebebiyle diğer ülkelerden ayrılıyor.

Doha'da görüşülen bir muhalefet temsilcisi, Katar'ın baştan beri halkın tercihlerine destek vererek çok kritik bir rol oynadığını belirtiyor. Suudi Arabistan'da Kral Abdullah'tan sonra Kral Selman'ın ülkeyi yönetmeye başlamasıyla yaşanan iktidar değişikliğinin ardından Katar'ın geri çekilerek baş rolü Suudilere bıraktığını belirten temsilci, Katar'ın Suriye siyasetini Türkiye ile koordineli bir şekilde uygulaması gerektiğini vurguluyor. Temsilciye göre Suriye'de Araplar ezici çoğunluğu oluşturduğu için Esad sonrası kurulacak devletin adında Arap kelimesi yer almaya devam etmeli; ancak Kürtler de Suriye'nin ayrılmaz bir parçası oldukları ve geçmişte birçok haksızlığa maruz kaldıklarından yeni Suriye'de onlar da haklarını alacaklar. Bir diğer temsilciye göre ise, Kürtler ve PYD arasında kalın bir çizgi var ve PYD Kürt 'kardeşlerini' temsil etmiyor. Muhalefet açısından Suriye'de Kürtlerin resmi temsilcisi olarak Kürt Ulusal Meclisi (KUM) görülüyor. PYD'nin KUM'un meşruiyetini sorgulaması, örgütü KUM karşıtı siyaset izlemeye yöneltmiş durumda. PYD rejimle işbirliği yaptığı iddialarını reddederken üçüncü bir yol olarak rejimle işbirliğinden ziyade rejimle çatışmamayı benimsediklerini söylüyorlar. Ayrıca Özgür Suriye Ordusu'na baştan beri karşı tavır sergiledikleri için muhalefetin yanında yer almayan bir aktör oldukları da söylenebilir.

Körfez Krizi

Katar, askeri gücü çok sınırlı bir ülke olduğundan Suriye krizinde muhalefete verdiği destek önemli ölçüde finansal yardımla birlikte ülkenin uluslararası ilişkilerdeki sınırlı etkisi ölçüsünde diplomatik destek şeklinde tezahür etti. Katar'ın başta Suriye muhalefeti olmak üzere Arap Baharı sonrası yükselen siyasi aktörlere verdiği destek, Katar'ın hem Körfez hem de bazı Ortadoğu ülkeleriyle olan ilişkilerini derinden etkiledi. Haziran 2017'de Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır yönetimleri Katar ile tüm diplomatik ilişkilerini kesmeye başladılar. Katar'a bir anlamda abluka uygulayan bu ülkeler, Doha yönetimine kabulü mümkün olmayan bir talep listesi ilettiler. Mısır'daki Sisi yönetimini baştan reddeden Katar'ın Körfez İşbirliği Konseyi içerisinde beraber çalıştığı Körfez ülkeleri ile de ilişkileri son dönemde oldukça sıkıntılı süreçlerden geçmekteydi. Ancak böylesine bir siyasi ve ekonomik ambargo Katar'ın dış siyasetinde yaşadığı en önemli kırılma anlarından birisi olarak tarihe geçti.

Krizin sebebi olarak birçok argüman sıralansa da temel ayrışmanın Arap dünyasının içinden geçtiği değişim dalgasına verilen tepki olduğu anlaşılıyor. Bir Arap Baharı hesaplaşması olarak da okunabilecek bu kriz, Katar'ın Arap Baharı ve Siyasal İslam'a sunduğu desteğin cezalandırılması ve Arap Baharı sonrası yeni bölgesel düzenin nasıl şekilleneceği üzerine yapılan bir bilek güreşini de andırıyor. Katar'a abluka uygulayan ülkeler Arap Baharı ve onun temsil ettiği değişim rüzgarına endişe ile bakan devletler. Ünü ve etkisi Katar'ı çoktan aşmış olan El Cezire haber ağının Suudi Arabistan ve BAE'nin tercih ettiği bir yayın politikasına çekilmesi isteği, bu endişenin sadece bir örneği. Katar'ın Müslüman Kardeşler ve Hamas'a yönelik olumlu bakışı da bu ambargonun uygulanmasında asıl rolü oynamış gözüküyor. BAE ve Suudi Arabistan tarafından 2014 yılında terörist ilan edilen İhvan hareketi özellikle Arap Baharı sonrasında güçlenen bir siyasal proje olarak Körfezin diğer otoriter rejimleri tarafından bir tehdit olarak görülüyor. Ancak paradoksal şekilde İhvan hem Bahreyn hem de Kuveyt'te parlamentoda yer alıyor.

Katar'ın Suriye'deki müdahilliğinin artık ciddi şekilde azalmaya başladığı 2017 ortasında yaşanan bu kriz Suriye'de rejime karşı savaşan muhalefet için zor bir durum yarattı. Suriye'deki devrimi başından beri destekleyen ülkelerin oluşturduğu aksın kırılmış olması muhalefet için de sıkıntılı bir sürecin başlangıcı oldu. Bu iki kampın desteklediği gruplar sahada Esad rejimi ile mücadele ederken aynı zamanda birbirleriyle de güç yarışı içerisindediler. Suriye'de odak noktası uzun bir süredir rejim değişiminden rejim reformuna kaymış durumda. Sahici bir rejim reformunun da mümkün olmadığı dikkate alınınca, aslında siyasal sürecin temelde muhalefeti kozmetik tavizlerle rejime razı etme sürecine dönüşmüş gözüküyor. Burada muhalefet taraftarı

kesimlerin bundan sonra yoğunlaşacakları asıl noktanın Suriye'nin yeniden inşası sırasında idari anlamda ademi merkezietçi bir sistemin inşa edilmesi olacağı söylenebilir.

Katar tarafından desteklenen Ahrar al-Sham, Suriye'nin kuzeyinde etkili iken, özellikle Doğu Ghuta'da Katar'ın desteklediği muhalefet grupları ile Suudi Arabistan destekli Ceyş-ul İslam birlikte yer alıyorlar. Muhalefet içindeki bölünmeler ve iç rekabet şüphesiz ki rejimin oldukça işine geliyor. Olayın bir başka boyutu ise Müzakere Yüksek Komitesi gibi muhalefetin siyasi ayağını oluşturan ve muhalefete destek veren ülkelerde aktif olan oluşumların yaşadığı sorunlar. MYK Riyad'da kurulmuş olmasına rağmen, komitenin eski başkanı Riyad Hicab Doha'da ikamet ediyor ve toplantılar için sıkça Riyad'a gidiyordu. Katar'a tüm geliş ve gidişlerin Suudi Arabistan tarafından kesilmesiyle MYK'nın çalışmaları teknik olarak sıkıntıya girmiş durumda.

Sonuç

2017 sonbaharı itibariyle Suriye'deki askeri çatışmaların giderek azaldığı ve siyasi çözüm parametrelerinin tartışıldığı göz önüne alındığında, Katar gibi başlarda önemli roller üstlenmiş olan çevre ülkelerin etkinliklerinin ciddi şekilde azaldığı söylenebilir. Özellikle körfezde yaşanan büyük siyasi krizin ardından bölgesel ittifak ve denge arayışlarına başlayan Katar, Suriye meselesi ile olan ilgisini çok büyük ölçüde sona erdirdi. Katar'ın bölgedeki en önemli müttefiki ve ortağı olan Türkiye'nin Rusya ve İran'la beraber sahada olması ve siyasi çözüm için müzakereleri sürdürmesi de bir anlamda Katar'a olan ihtiyacı ortadan kaldırmış gözüküyor. Katar'ın aktif dış siyaset yapımı ve Orta Doğu'da gerçekleşen toplumsal değişim ve dönüşüm hareketine destek verme arzusunun en önemli dışavurumlarından birisi olan Suriye krizi her ne kadar Körfez ülkesinin arzu ettiği şekilde neticelenmeyecek olsa da, Katar'ın bundan sonra bölge siyasetinde dikkate alınması gereken bir aktör olduğunu tescil etmesi bakımından da ayrıca önem taşıyor. Katar'ın bölgesel siyasetteki talihi Arap Baharı'nın geçirdiği dönüşüme bağlı olarak şekillendi. Yeni dönemde Katar'ın bölgesel siyasetteki öncelikli hedefinin maruz kaldığı izolasyonu aşmak ve bu amaca matuf olarak yeni ittifak arayışlarına girmek oluşturuyor.

Podem Raporları

15 Temmuz Sonrası Türkiye'de
Laik Kesim: Tartışmalar,
Duygular ve Beklentiler

1915 ve Ötesi:
Türkiye'de Toplumsal Algı

Avrupa'da Yaşayan Türkiye
Kökenli Gençler:
Kimlik, Aidiyet, Sosyal Hayat, Siyaset

Eğitimde Çoğulculuk ve
İnanç Özgürlüğü:
Yetişkinleri ve Çocukları Gözünden
Okullarda Din Dersleri ve Dinin Görünümleri

PODEM

15 TEMMUZ SONRASI TÜRKİYE'DE LAİK KESİM: TARTIŞMALAR, DUYGULAR VE BEKLENTİLER

Sabiha Senyücel Gündoğar,
Aybars Görgülü

1915 VE ÖTESİ: TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL ALGI

Aybars Görgülü, Sabiha Senyücel
Gündoğar

AVRUPA'DA YAŞAYAN TÜRKİYE KÖKENLİ GENÇLER: ALEVİLİK/ SÜNNİLİK TEMELİNDE KİMLİK, AİDİYET, SOSYAL HAYAT, SİYASET

Ahmet Taşğın, Aybars Görgülü,
Bekir Berat Özipek, Beril Bahadır,
İbrahim Bahadır, Vahap Coşkun

EĞİTİMDE ÇOĞULCULUK VE İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ: YETİŞKİNLERİN VE ÇOCUKLARIN GÖZÜNDEN OKULLARDA DİN DERSLERİ VE DİNİN GÖRÜNÜMLERİ

Özge Genç, Demet Taşkan,
Ulaş Tol, Mine Yıldırım

15 Temmuz'dan Bugüne
Alevilerin Gündemi

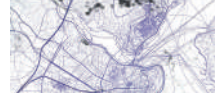
Avrupa'da 'Türkiyeli' Olmak:
Kimlikler, Bireyler, Vatandaşlar

Darbe Girişiminden Referandum
Sürecine: Diyarbakır'dan İzlenimler

İstanbul - Küçükçekmece
Mahallelerinde Farklı Gençlik
Grupları Arasındaki Karşılaşmalar

PODEM

15 TEMMUZ'DAN BUGÜNE ALEVİLERİN GÜNDEMİ

Ulaş Tol

AVRUPA'DA 'TÜRKİYELİ' OLMAK: KİMLİKLER, BİREYLER, VATANDAŞLAR

Ayşe Yırcalı, Etyen Mahçupyan

DARBE GİRİŞİMİNDEN REFERANDUM SÜRECİNE: DİYARBAKIR'DAN İZLENİMLER

Vahap Coşkun

İSTANBUL-KÜÇÜKÇEKMECE MAHALLELERİNDE FARKLI GENÇLİK GRUPLARI ARASINDAKİ KARŞILAŞMALAR

Beril Bahadır, Nuhat Muğurtay,
Rüştü Hacıoğlu

KENTSEL ALEVİLİK VE ALEVİ GENÇLERİN KİMLİK ARAYIŞLARI

Ulaş Tol

TOPLUMSAL BARIŞ İÇİN BÖLGESEL KALKINMA: İSTANBUL VE DİYARBAKIR İŞ DÜNYASINDAN İZLENİMLER

Beril Bahadır

TÜRKİYE'DE GENÇLİĞİN SİYASALLAŞMA BİÇİMLERİ: KESİMLER ARASI BİR KARŞILAŞTIRMA

Etyen Mahçupyan

Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları
Public Policy and Democracy Studies

ISBN: 978-605-67530-2-2

Kore Şehitleri Cad. No: 38/3
Zincirlikuyu, 34394, İstanbul

T +90 212 217 75 65-66

F +90 212 347 18 86

E info@podem.org.tr

www.podem.org.tr